

POSTANOWIENIE

Dnia 9 grudnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

SSA Roman Dziczek

w sprawie z wniosku Naczelnika Urzędu Skarbowego w T.

przy uczestnictwie J. P. i R. P.

o wpis hipoteki przymusowej zwykłej w księdze wieczystej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 9 grudnia 2011 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawcy od postanowienia Sądu Okręgowego

z dnia 30 grudnia 2010 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie oraz poprzedzające je postanowienie Sądu Rejonowego z dnia 30 września 2010 r. i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 30 września 2010 r. Sąd Rejonowy, rozpoznając skargę na postanowienie referendarza sądowego, oddalił wniosek wnioskodawcy – Naczelnika Urzędu Skarbowego w T. o wpis hipoteki przymusowej do księgi wieczystej prowadzonej dla nieruchomości uczestników postępowania J. P. i R. P., stanowiącej ich majątek wspólny. Hipoteka ta miała zabezpieczać należności podatkowe objęte załączonym do wniosku administracyjnym tytułem wykonawczym. W ocenie tego Sądu, taki tytuł nie mógł stanowić podstawy wpisu hipoteki przymusowej, jeżeli dłużnik został pozbawiony możliwości podniesienia zarzutów przewidzianych w art. 32 § 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz. U z 2005 r. Nr 229, poz. 1924 ze zm.; cyt. dalej jako „u.p.e.a.”), a więc bez możliwości wyczerpania postępowania instancyjnego w administracji. Badaną przez sąd wieczystoksięgowy wymagalność obowiązku wynikającego z tytułu wykonawczego wierzyciel powinien wykazać przez dołączenie do wniosku dowodu doręczenia dłużnikowi tytułu wykonawczego z pouczeniem o prawie zgłaszania zarzutów, jeżeli z samego tytułu nie wynika taki fakt doręczenia. Skoro brak dowodu doręczenia odpisu tytułu małżonkowi zobowiązanej (R. P.), to nie można stwierdzić, czy obowiązek zapłaty wynikający z tytułu wykonawczego został ostatecznie ukształtowany w wyniku wyczerpania postępowania odwoławczego.

Apelacja wnioskodawcy została oddalona. W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd pierwszej instancji nie przekroczył ustalonego w art. 626⁸ § 2 k.p.c. zakresu kognicji tego Sądu i mógł badać wymagalność obowiązku objętego tytułem wykonawczym. Administracyjny tytuł może stanowić postawę wpisu hipoteki przymusowej, przy czym konieczne jest istnienie takiego tytułu wystawionego wobec obojga małżonków. Sąd wieczysto-księgowy może badać, czy tytuł taki odpowiada ogólnym wymaganiom przewidzianym w art. 27 u.p.e.a. Tytuł powinien m.in., zawierać stwierdzenie, że objęty nim obowiązek jest wymagalny, przy czym – jak wywodzi Sąd drugiej instancji – w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, iż za wymagalny może być uznany jedynie taki obowiązek, który został ostatecznie ukształtowany w wyniku wyczerpania postępowania odwoławczego, właściwego dla

charakteru sprawy. Występuje to wówczas, gdy organ administracyjny doręczy zobowiązanemu odpis tytułu wykonawczego i umożliwi mu tym samym możliwość złożenia zarzutów (art. 32 u.p.e.a.). Pozbawienie dłużnika możliwości wniesienia zarzutów uniemożliwia dokonanie wpisu hipoteki na podstawie przedstawionego, administracyjnego tytułu wykonawczego. Odpis tytułu wykonawczego doręczony został tylko małżonkowi zobowiązanemu z tytułu podatków, brak natomiast potwierdzenia doręczenia tego tytułu małżonkowi tego zobowiązanego.

W skardze kasacyjnej wnioskodawcy podnoszono zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego, tj. art. 626⁸ § 2 k.p.c., art. 628⁹ k.p.c. i zarzuty naruszenia prawa materialnego, tj. art. 109 ust. 1 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (Dz. U z 2001 r. Nr 124, poz. 1661 ze zm., cyt. dalej jako u.k.w.i h.) w zw. z art. 27 § 1 i art. 27c u.p.e.a. oraz art. 35 § 2 pkt 2 i § 3 w zw. z art. 34 § 3 pkt 2 i § 3 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2005 r. Nr 8, poz. 60 ze zm.; cyt. jako „ordynacja podatkowa z 1997 r.”). Skarżący wnosił o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z ustaleń Sądów meriti wynika, że należność podatkowa objęta została administracyjnym tytułem wykonawczym nr [...], a odpis tego tytułu doręczono tylko uczestniczce postępowania (podmiotowi zobowiązanemu). Sąd ten przyjmuje trafne założenie, że wpis hipoteki przymusowej (art. 109 u.k.w.h.) na nieruchomości stanowiącej współwłasność łączną małżonków może nastąpić wówczas, gdy administracyjny tytuł wykonawczy obejmuje oboje małżonków (por. też np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27 maja 2010 r., III CZP 27/10; niepubl.; art. 27c u.p.e.a.). Prawną przeszkodę w dokonaniu wpisu hipoteki przymusowej Sąd Okręgowy dostrzega w tym, że wierzyciel nie wykazał wymagalności obowiązku wynikającego z przedłożonego tytułu wykonawczego poprzez dołączenie do wniosku dowodu doręczenia dłużnikowi (małżonkowi podmiotu zobowiązanego) tytułu z pouczeniem o prawie zgłoszenia zarzutów. Sąd Okręgowy nawiązał w tym zakresie do prezentowanej, także w orzecznictwie Sądu Najwyższego, interpretacji, w jakiej sytuacja administracyjny tytuł wykonawczy może

stanowić podstawę wpisu hipoteki przymusowej w rozumieniu art. 109 u.k.w.h. Według Sądu drugiej instancji, niezbędne jest w każdym przypadku doręczenie takiego tytułu dłużnikowi (podmiotowi zobowiązanemu), a jeżeli wpis dotyczyłby majątku wspólnego tego podmiotu i jego małżonka – także temu małżonkowi.

Przepis art. 109 u.k.w.h. czyni podstawą wpisu hipoteki przymusowej m.in. administracyjny tytuł wykonawczy i odsyła ogólnie do przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Zgodnie z art. 35 § 2 pkt 2 ordynacji podatkowej, podstawą wpisu hipoteki przymusowej jest m.in. tytuł wykonawczy. Treść administracyjnego tytułu wykonawczego reguluje przede wszystkim art. 27 u.p.e.a. Obejmuje ona m.in. treść obowiązku podlegającego egzekucji, podstawę prawną tego obowiązku oraz stwierdzenie, że obowiązek ten jest wymagalny (art. 27 § 1 pkt 3 u.p.e.a.). Treść tytułu ujawniona zostaje we wzorcu standardowym, sporządzonym przez wierzyciela (art. 26 u.p.e.a.). Taki standardowy pod względem treści tytuł został załączony do wniosku o wpis hipoteki przymusowej w niniejszej sprawie.

Sąd Najwyższy wypowiedział się już w kwestii, czy poza administracyjnym tytułem wykonawczym, spełniającym m. in. wymagania przewidziane w art. 27 § 1 pkt 3 u.p.e.a., wierzyciel występujący z wnioskiem o wpis hipoteki przymusowej powinien przedłożyć inne jeszcze dokumenty, tj. dowody doręczenia zobowiązanemu odpisu tytułu wykonawczego. W postanowieniu z dnia 10 lutego 2011 r., IV CSK 349/10 (niepubl.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że jeżeli do wniosku o wpis hipoteki przymusowej z tytułu należności podatkowych wnioskodawca dołączył tytuł wykonawczy spełniający wymagania przewidziane w art. 27 u.p.e.a., to sąd wieczysto-księgowy powinien na podstawie art. 35 § 3 ordynacji podatkowej ocenić zasadność tego wniosku z punktu widzenia innych obowiązujących przepisów i dokonać wpisu hipoteki przymusowej bez badania tego, czy doszło do wszczęcia postępowania egzekucyjnego w następstwie doręczenia zobowiązanemu odpisu tytułu wykonawczego. W sprawie tej ustalono, że wierzyciel nie wykazał faktu doręczenia uczestnikom postępowania (podmiotowi zobowiązanemu i jemu małżonkowi) odpisu tytułu wykonawczego. Podobne stanowisko znalazło się także w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2011 r., IV CSK 392/10 (niepubl.; z ustaleń faktycznych w tej sprawie wynika,

że wierzyciel nie wykazał faktu doręczenia odpisu aktu wykonawczego podmiotowi zobowiązanemu).

To trafne i przekonujące umotywowane stanowisko należy odnieść do stanu faktycznego ustalonego w rozpoznawanej sprawie i przyjąć, że dla dokonania wpisu hipoteki przymusowej, obciążającej wspólną nieruchomość podmiotu zobowiązanego i jego małżonka, nie jest potrzebne przedstawienie przez wierzyciela odpowiedniego dowodu doręczenia odpisu tytułu wykonawczego temu małżonkowi. Taki wymóg formalny nie został bowiem przewidziany de lege lata w przepisach stanowiących podstawę wpisu hipoteki przymusowej. W związku z tym należy podzielić zarzuty naruszenia art. 27 § 1 pkt 3 u.e.p.a. i art. 35 § 2 pkt 32 ordynacji podatkowej sformułowane w skardze kasacyjnej.

Powstaje też kwestia zakresu kognicji sądu wieczysto-księgowego w związku z rozpoznaniem wniosku o wpis hipoteki przymusowej, obejmującej nieruchomość wspólną podmiotu zobowiązanego i jego małżonka. Zgodnie z art. 626⁸ § 2 k.p.c., sąd wieczysto-księgowy bada wnioski, dołączone do niego dokumenty i treść księgi wieczystej, natomiast poza tak wyznaczonym zakresem kognicji tego sądu pozostaje już badanie prawidłowości prowadzenia egzekucji administracyjnej (tak też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 lutego 2011 r., IV CSK 392/10, niepubl., i postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2011 r., IV CSK 349/10, niepubl.). Jeżeli Sąd Okręgowy brak doręczenia małżonkowi podmiotu zobowiązanego tytułu wykonawczego wiąże z niewykazaniem – jak wywodzi – wymagalności obowiązku (należności podatkowych) wynikających z tytułu wykonawczego, to oznacza to merytoryczną jednak kontrolę (weryfikację) przedłożonego z wnioskiem o wpis tytułu wykonawczego, a więc w istocie - także wyjście poza zakres kognicji sądu wieczysto-księgowego (art. 626⁸ § 2 k.p.c.). W konsekwencji należało przyjąć naruszenie przez Sądy meriti także tego przepisu.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone postanowienie jako nieuzasadnione i przekazał sprawę Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania (art. 398¹⁵ k.p.c.).